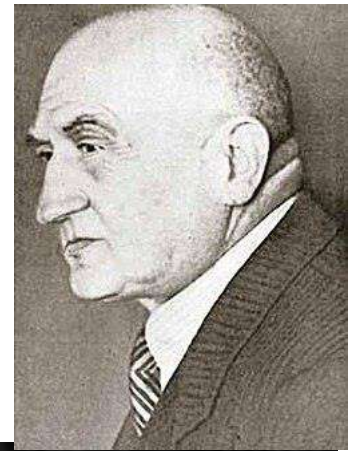

Документи Єврейського музею у Львові: пригоди і відкриття пошуково-дослідницької мандрівки

Таїса Сидорчук, керівник Науково-дослідного центру орієнталістики
імені Омеляна Пріцака НаУКМА

Міждисциплінарна академічна конференція «Єврейська спадщина в Україні:
досвід та перспективи досліджень». НаУКМА, 1 липня 2026 р.

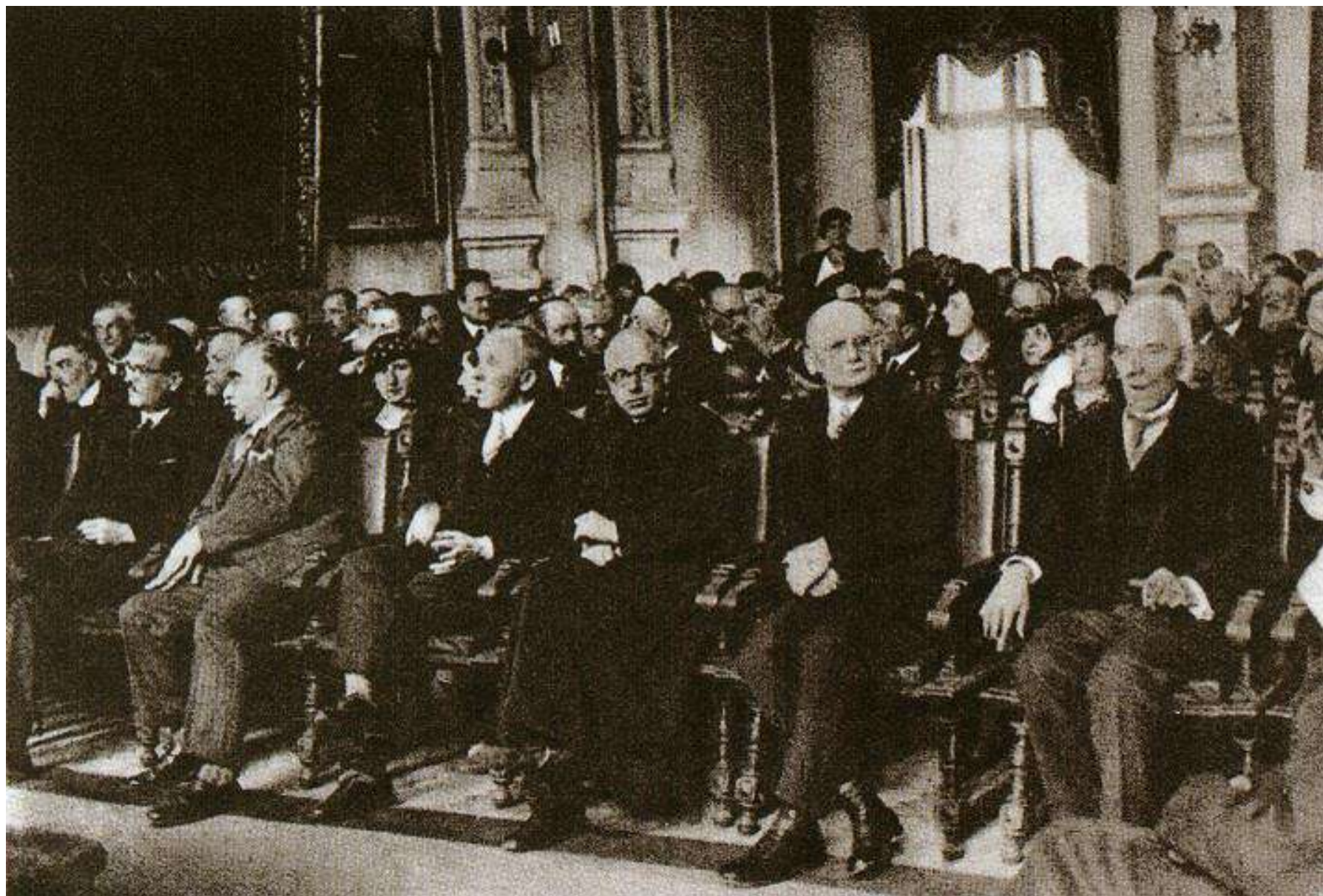

Організатори і творці Єврейського музею у Львові (1925-1939) - Максиміліан Гольдштейн, Юзеф Авін, Марек Райхенштайн, Маурици Аллерганд, Цецилія Кляфтен, Міхель Рігель, Людвік Лілле, Віктор Хаєс, Ада Райхенштайн.

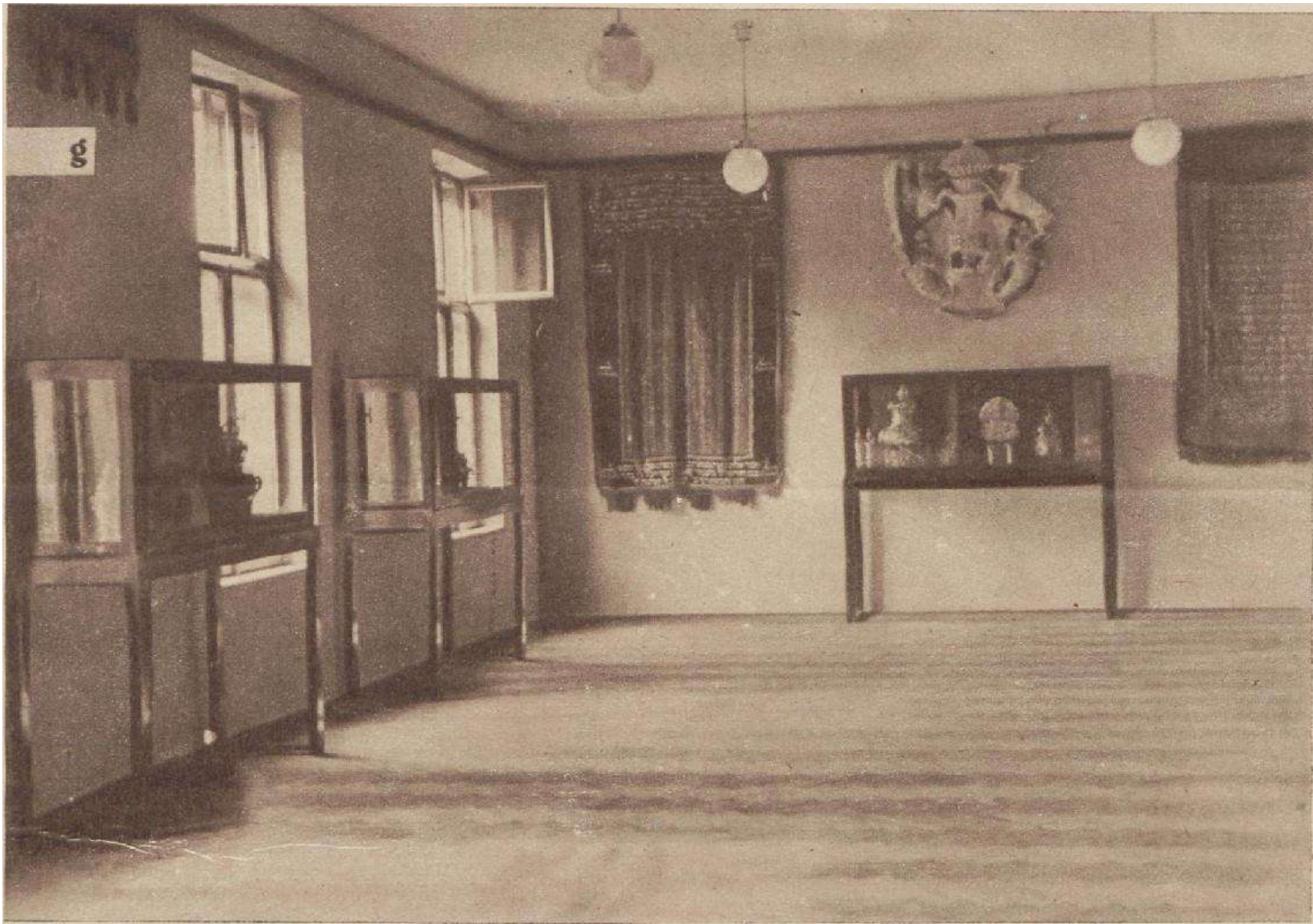
17 травня 1934 р. у приміщенні Єврейської релігійної громади Львова був відкритий Єврейський музей (нині: вул. Шолом Алейхема, 12)

Фото. 1990-і рр.

Урочисте відкриття Єврейського музею у Львові відбулося за участі адміністрації, діячів науки, культури, освіти міста.

Фото газети "Chwila. Dodatek Ilustrowany». 27.05.1934. №21.

Одна з експозиційних зал Єврейського музею у Львові.

Фото газети "Chwila. Dodatek Ilustrowany". 27.05.1934. №21.

Єврейський музей у Львові - перший і єдиний громадський єврейський музей в Україні, створений у руслі європейських музейних тенденцій кін. XIX – поч. XX ст.

- Відкритий **17 травня 1934** р. у приміщенні Єврейської релігійної громади Львова за адресою: вул.Бернштайна (нині: вул.Шолом-Алейхема, 12).
- Безпосередніми творцями Єврейського музею у Львові виступили дві інституції – Кураторіум опіки над пам'ятками єврейського мистецтва Єврейської віросповідної громади у Львові (1925-1931 рр.), а згодом Товариство друзів Єврейського музею у Львові 1931-1939 рр.).
- Музей був створений та фінансувався Єврейською релігійною громадою Львова та здійснював свою діяльність відповідно до свого Статуту як відкритий для всіх мешканців і гостей міста.
- Музейна експозиція відповідно до складу колекції була сконцентрована на представленні традиційної єврейської культури, що визначило етнографічний тип музею, притаманний більшості єврейських музеїв того часу. Переважна частина колекції Єврейського музею – і ритуальні релігійні предмети, і традиційні побутові речі, і зразки традиційних єврейських промислів були створені і побутували на території Східної Галичини та відображали місцевий культурний колорит.
- Після окупації Радянським Союзом західноукраїнських земель у 1939 р. Єврейський музей у Львові був ліквідований, його колекція переміщена до фондів Львівського музею художніх промислів.
- Сьогодні колекція Єврейського музею у Львові зберігається у фондосховищах Львівського музею етнографії та художнього промислу, Львівського історичного музею, Львівської національної галереї мистецтв ім. Г. Б. Возницького.

Документи з історії створення, діяльності та колекції Єврейського музею у Львові зберігаються у фондах:

- ✓ Центрального державного історичного архіву України, м. Львів,
- ✓ Державного архіву Львівської області;
- ✓ Львівської національної наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника (загальний бібліотечний фонд, відділ рукописів, відділ періодичних видань імені Мар'яна та Іванни Коців, інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів);
- ✓ Інституту народознавства НАН України (бібліотека, архів).

1.40
KURATORJUM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
SZTUKI ŻYDOWSKIEJ PRZY ŻYDOWSKIEJ
GMINIE WYZNANIOWEJ WE LWOWIE

SPRAWOZDANIE

1 9 2 6 8

ח פ ר ת
ב א ר י ב מ

קוראטאָריע פאר שיצן די דענקמעלער
פון יודישער קונסט ביי דער
יודישער קולטוס-געמיינדע אין לעמבערג

21

מיר ווייזט
געהאלטן אן דער
פריערדיקער
גרויס און פארם
פון דער שילד.
די שילד וועט גע-
דעקט ווערן מיט
כראנאָליזירטע
שינדלען, וואָס
זענען געשיצט
פאר פייער, ווי
אויך פאר דעם
שעדיכען אייג-
פלוס פון רעגנס
און שנייען. די
קאנסערוואציע-

ארבייטן אין דער דאזיקער שילד האלטן שוין אין אויסגעענדיקט ווערן.
געלד פאר דעם צוועק האט געזאמלט די סהלה-פארוואלטונג אין יאנאוו.
פאר דראָהאָביטש האט אונזער קאנסערוואטאָר אויסגעארבייט אַ דע-
טייל-פראַיעקט פאר דעם אויסמאלן די דאָרטיקע שילד.
פון די שרייט, וואָס די „קוראטאָריע פאר דעם שיצן די דענקמעלער
פון יודישער קונסט“ האט אנגענומען כדי צו בעסערן דעם עס-
טעטישן אויסזען פון דעם נייען בית עולם אין לעמבערג, קאָן
מען דאָ דערמאָנען דאָס אויסארבייטן פון נייע פארשריפטן פאר אויס-
טיילן קברים און אויפשטעלן מצבות, וואָס זענען אָפגעפאסט אין
הסכם מיט דער עסטעטישער ווי מיט דער רעליגיעזער יודישער
טראַדיציע.

כדי אויך די ברייטערע קרייזן צו געבן די מעגליכקייט פון איינשאפן
עסטעטישע מצבות, האָבן מיר אַרויסגעגעבן אַ העפט מיט 30 מוסטערן
פון פיינע מצבות. די פראַיעקטן פאר די מצבות האָבן אויסגעארבייט
די ארכיטעקטן, מיטגלידער פון דער קוראטאָריע. פון איצט אָן מוז
דער פראַיעקט פון יעדער מצבה, וואָס דאָרף אויפגעשטעלט ווערן
אויף דעם היגן בית עולם, באשטעטיקט ווערן דורך דער קוראטאָריע.
די ביזאציטיגע טעטיקייט פון דער קוראטאָריע איז אַרומגעריכט גע-
וואָרן דורך די אינלענדישע צייטונגען ווי „כוילא“ און „דזיענניק
וואַרשאַווסקי“ און אין אויסלאַנד דורך דער „ווינער מאָרגענצייטונג“,

כא

Sprawozdanie Kuratorium dla Opieki nad Zabytkami Sztuki Żydowskiej przy Żydowskiej Gminie Wyznaniowej we Lwowie. Lwów, 1928. IV, 28 s.

W-290.980

4270K

קוראטאריע פאר שיצן די דענקמטלעך
פון יידישער קונסט ביי דער יידישער
קולטורסגעמיינדע אין לעמבערג

קאטאלאג

אויסשטעלונג

פון לעמבערגער
העברעאישע ספרים
און קונסט-דענקמטלעך

מ א י - י ו נ
8 2 9 1

KURATORJUM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
SZTUKI ŻYDOWSKIEJ PRZY ŻYDOWSKIEJ
GMINIE WYZNANIOWEJ WE LWOWIE

KATALOG WYSTAWY

KSIAŻKI LWOWSKIEJ
HEBRAJSKIEJ
I ZABYTKÓW
SZTUKI ŻYDOWSKIEJ

MAJ - CZERWIEC
1 9 2 8

Celem Wystawy książek, spisem nin. objętych, urządzanej przez bibliotekę Gminy Żydowskiej we Lwowie, jest jedynie — z góry to zaznaczamy — dać pojęcie w ogólnych zarysach, obraz rozwoju druckarstwa żydowskiego we Lwowie i innych miejscowościach, w jego czołowych produktach, o ile się to uwidacznia w zbiorach tej biblioteki. Innymi słowy: niniejsze zestawienie chronologiczne, chce być tylko przekrojem, że się tak wyrazimy, zasobów, biblioteki naszej, jej stanu posiadania edycji lwowskich, jej cennych pierwodruków i rzadkich dzieł, wydanych w innych miejscowościach, w obrębie Polski czy też zagranicą, które się chlubnie odznaczyły w dziedzinie typografji.

Rzecz zrozumiała, że z tego punktu widzenia wychodząc, nie może być naszą intencją, dać kompletny wykaz wszystkich naszych egzemplarzy starych i cennych edycji, chcemy raczej przeprowadzić przed oczyma znawców książki w ogóle i miłośników książki hebrajskiej w szczególności, obraz kontinuum rozwoju druckarstwa hebrajskiego, jego nieustrudzonego dążenia do doskonałości, mimo trudności i ucisku politycznego, w szeregu wzorów, wziętych z czasów zarania jego powstania, po przez czas najwyższego rozkwitu, we Włoszech i Holandji aż do najnowszych czasów. Pierwotnie mieliśmy wprawdzie zamiar urządzić z okazji zjazdu bibliotekarzy i bibliofilów, wystawę wyłącznie lwowskiej książki hebrajskiej, wydając równocześnie katalog któryby objął możliwie dokładny spis wszystkich druków hebrajskich lwowskich, od początków tego druckarstwa zaczawszy, aż do końca wieku minionego, ale przystąpiwszy do pracy, przekonał się

Katalog Wystawy książki lwowskiej hebrejskiej i zabytków sztuki żydowskiej. Maj – czerwiec 1928. Lwów : Kuratorium dla Opieki nad Zabytkami Sztuki Żydowskiej przy Żydowskiej Gminie Wyznaniowej we Lwowie, 1928. 46 s.

Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника.

Світлина М. Гольдштейна та невідомого.

Бібліотека Інституту народознавства НАН України, Львів

MUZEUM ŻYDOWSKIEJ GMINY WYZNANIOWEJ

WE
LWOWIE
UL. BERNSTEINA 12

Zawieszka na ro

po 2 latach pracy udało się zebrać dane o przeszło 56 warsztatach i zgromadzić dymek lub malowane.

Najbardziej zbliżone swoim charakterem artystycznym do typu sztuki ludowej są przez dzieci żydowskie z okazji święta Purim. Najprostszą postacią tych masek tektury z wyciętym otworem na oczy i uszy. Wymyślniejsze są spięte pod brzo w trójkąt, przy czym zwięzający się koniec bywa wykorzystywany jako wysoka czapka. Do otworu na nos wkleja się często kawałek długiej ruchomej tektury. Maski te rysują na nich jednobarwne kropki, kreski, linie, malują niekiedy farbami wodnymi skrawkami futra lub waty.

Ciekawą jest strona kolorystyczna, podobna zresztą często do harmonii, używanej w tkaninie. Istnieje duża predylekcja dla kolorów złamanych, półtonów, zestawień krzykliwych lub ostrych.

Bliskie maskom są wycinanki. Robią je oprócz dzieci także dorośli. Wycinankę szyby okien, lub wieszka na wschodniej ścianie domu żydowskiego. Naklejone na wycinankę kolor papieru. Użyte jako t. zw. Mizrach są często malowane farbami wodnymi lub kolorowanymi kredkami.

Upodobania, które poza momentem rytualnym zdecydowały o wyglądzie wyrobów srebrnych, wyrażające się w używaniu form nieskomplikowanych oraz drobnych, ale za to bardzo bogatą ornamentacją okraszających również wygląd wycinanek.

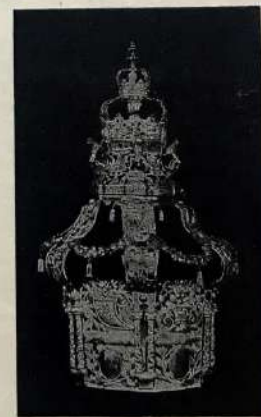
Muzeum Żyd. Gminy Wyzn. we Lwowie posiada obok kolekcji masek, kilka sztuk wycinanek tzw. różyczek na święto Szewuot.

Odmienne technika specyficzna dla tkanin synagogalnych polega na przyszywaniu srebrnych ozdób lub liter ze srebra wprost do zasłan i płaszczyków na rodaly.

Jako tkanin używa się przeważnie materiałów jedwabnych, aksamitów, brokatów, rzadziej zaś sukna. Lustrami są czasem lita pasy polskie.

Muzeum Żyd. Gminy Wyzn. we Lwowie posiada szereg tkanin synagogalnych. Najstarszą jest zasłona pochodząca z końca wieku XVII, r. 1681, z depozytu Tow. Żydowskiej Szkoły Ludowej i Średniej. Na czerwonym suknie umieszczony jest napis wycięty z liter srebrnych (na zasłonie należącej do Wielkiej Bożnicy Miejskiej). Dwie inne posiadają lustra z pasów polskich. Jeden pas jest sygnowany jako wyrób słucki, drugi żalobny z t. zw. wzorem koralowym, nie posiada znaku. Do najpiękniejszych haftów Muzeum Żyd. Gminy Wyzn. we Lwowie należy lambrakin z r. 1786 (własność Wielkiej Bożnicy Miejskiej) z przedstawieniem przedmiotów, które znajdowały się w Przybytku na pustyni.

Hafty synagogalne, wykonywali u Żydów przeważnie mężczyźni, tak samo jak i zdobiny na chusty modlitewne t. zw. talessy. Zdobina taka t. zw. alara jest pasem przeciętnie 50 cm. długim, a 10 cm. szerokim. Naszywała się ją po środku górnego brzegu chusty. W technice przypominają atory może najprędzej korankę zrobioną na warsztacie, z tą różnicą, że nitką bawełnianą, w wyjątkowych wypadkach jedwabną, okręca robotnik wąskim paskiem, lametą z polerowanego lub malowanego srebra. Jeżeli chodzi o tę technikę, to do naszych czasów dochowały się tylko srebrne lub srebrzone zdobiny na talessy. Nałomiasz kołnierze t. zw. koszul pośmiertnych (kittel), jarzmulki ozdobne, oraz załóżki należące do stroju kobiecego, są robione nie tylko z lamety srebrnej, ale i złoczonej.

Korona na rodaly, keter, z r. 1795

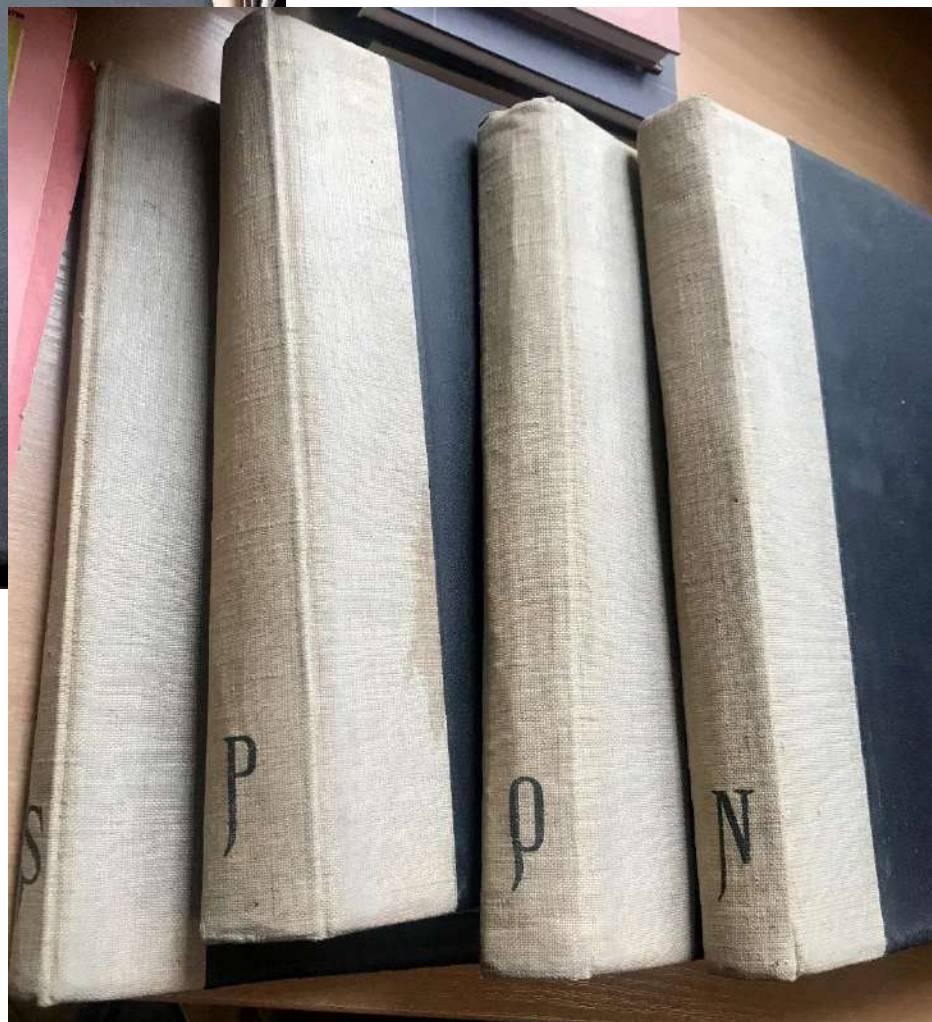
Muzeum Żydowskiej Gminy Wyznaniowej we Lwowie, ul. Bernsteina, 12. Lwów:
Drukarnia Artura Goldmana, 1937. 8 s.

Бібліотека Інституту народознавства НАН України, Львів

18 альбомів фотографій синагог, єврейських кладовищ, приватних колекцій єврейських старожитностей, які виготовили Кураторія опіки над єврейськими пам'ятками мистецтва та Товариство друзів єврейського музею у 1925-1933 рр.

*Бібліотека Інституту народознавства НАН
України, м. Львів*

DZA: 5.

TELA: A

МІСЦОВОСТЬ:

ЛВІВ.

ПРИМІЩЕННЯ: БЕТ-ГА-МІДРАШ.

Альбом фотографій Бейт га Мідраш. 1925 р.

Бібліотека Інституту народознавства НАН України, Львів

Корона Тори Бейт на Мідраш.

Альбом фотографій Бейт га Мідраш. Львів.
1925р.

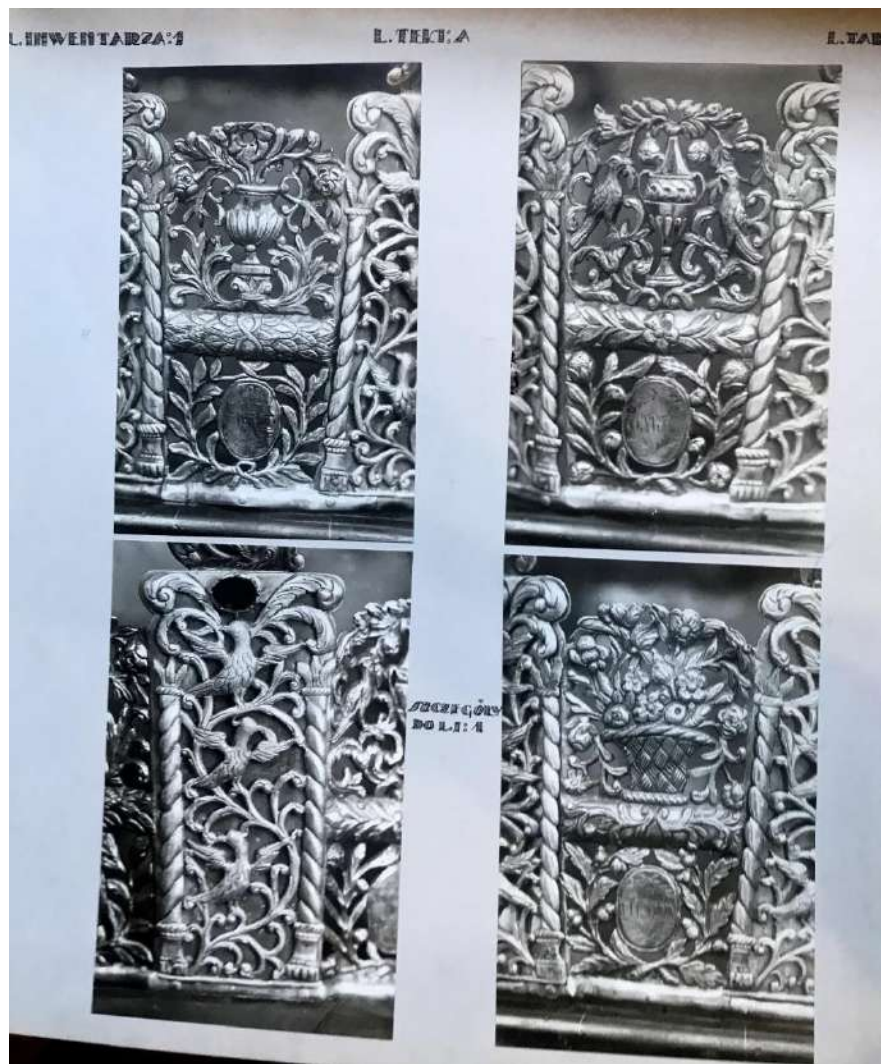
*Бібліотека Інституту народознавства НАН
України*

Фрагменти корони Тори Бейт на Мідраш.

Альбом фотографій Бейт га Мідраш. Львів. 1925 р.

Бібліотека Інституту народознавства НАН України

Фрагменти корони Тори Бейт на Мідраш.
 Альбом фотографій Бейт га Мідраш. Львів. 1925 р.
 Бібліотека Інституту народознавства НАН України

MIĘSKOWOŚĆ:
PRZYPADŁOŚĆ: WIELKA BOŻNICA MIĘSKA

MIĘSKOWOŚĆ:
PRZYPADŁOŚĆ: WIELKA BOŻNICA MIĘSKA

Альбом фотографій Великої міської синагоги, м. Львів. 1926 р.

Бібліотека Інституту народознавства НАН України, Львів

МІСЦОВОЃ: ІВЉВ
ПРЗУНАЛІЗНОЃ: ВІПІСА ВОЃНІСА МІПІСА
ДАТА: 1914

Корона Тори Великої міської синагоги
Альбом фотографій Великої міської синагоги,
м. Львів. 1926 р.

Бібліотека Інституту народознавства НАН
України, Львів

L. INWENTARZA: 6

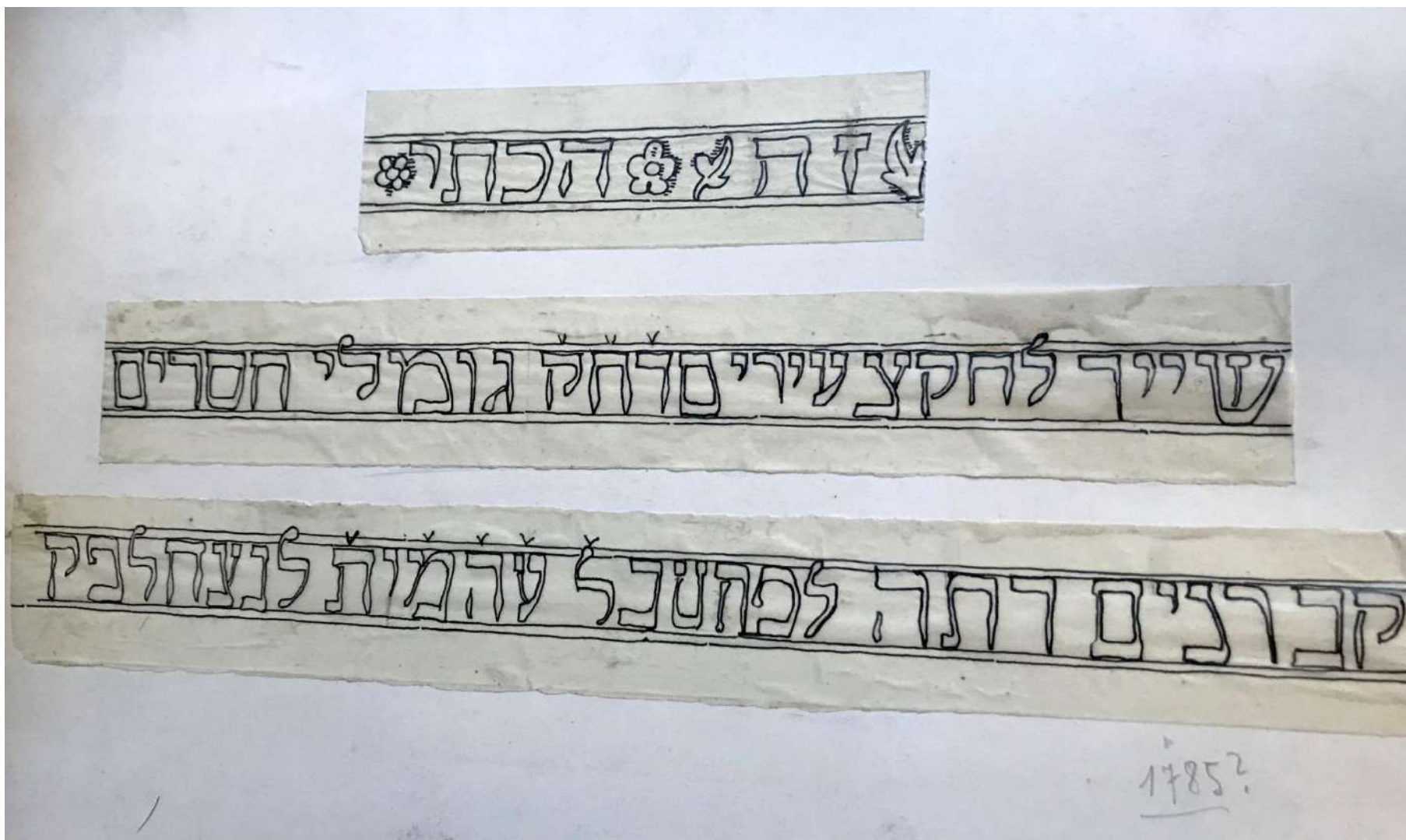
L. TECH: B

L. TABLIC: 5

MIEJSCOWOŚĆ: LWÓW
PRZYMALIZNOŚĆ: WIELKA BOŻNICA NIEJŁA
DATA: 1884.

Фрагменти корона Тори Великої міської синагоги
Альбом фотографій Великої міської синагоги, м. Львів. 1926 р.
Бібліотека Інституту народознавства НАН України, Львів

Текст напису на короні Тори Великої міської синагоги
Альбом фотографій Великої міської синагоги, м. Львів. 1926 р.
Бібліотека Інституту народознавства НАН України, Львів

Корона Тори Великої міської синагоги

Альбом фотографій Великої міської
синагоги, м. Львів. 1926 р.

Бібліотека Інституту народознавства
НАН України, Львів

MIĘSCOWOŚĆ: LWÓW
PRZYNALICZNOŚĆ: WIELKA BOŻNICA MIĘDZA

Рисунки фрагментів корони Тори Великої міської синагоги
Альбом фотографій Великої міської синагоги, м. Львів. 1926 р.

Бібліотека Інституту народознавства НАН України. Львів

Im Sinne der gütigen Anfrage gestatte ich mir ergebenst mitzuteilen, dass das Interessanteste an jüdischen Kultusgegenständen im jüdischen Gemeindemuseum in Lemberg aufbe-

Bestände dieses Museums im Februar d.J. 1940 um in Lemberg, abgeführt worden.

Teil des Besitzes verblieb in den Tempeln, und ging infolge der Kriegsereignisse ver-

Judenrat der Stadt Lemberg hat sich des und hat ihn in Verwahrung genommen.

Reihe von interessanten Gegenständen besaß Häuser in anderen Städten mit Żolkiew, Tarnopol an der Spitze.

Begriff des Gegenstandes an und für sich, zu können-, beansprucht eine ergänzende Objekt kann von verschiedenen Gesichtspunkten vom historischen, oder - wie ich in diesem kunstgewerblichen Standpunkte, - müßte besonders anhand des mir bekannten Materials - nach stellt werden.

In hochachtungsvoller
1 1942.

Maximilian Goldstein

Lemberg, Panienskastr. Nr. 9.W.28.

Beilage

-2-

u.drg. haben mich ausgezeichnet. 30 Jahre r beedeter Sachverständiger u. Schätzmeister. - laut Anlage - von sämtlichen Lemberger rstützt.

geführten Angaben kann - über Wunsch- dokumen- ten der Erfassung werde ich mir erlauben vor-

ur bitten mich zu dieser Arbeit heranzuziehen iner angeordneten Aussiedlung aus Lemberg - made - mich und meine auch arbeitende Tochter 0331./ in Lemberg belassen zu wollen.

sten Entscheidung sehe entgegen.

Hochachtungsvoll und ergeben

Maximilian Goldstein

agust 1942.

stein,

/ Meldekarte Nr. 31.596./

Dem Lande in dem ich geboren möchte ich weiterhin gut dienen, umso mehr als die verschiedenen beruflichen Stellen laut Beilagen - mir gut gewesen und mich bestens unterstützen.

Ich gestatte mir noch höflichst zu bemerken, dass mein eigenes Spezialgebiet u. a. jüdische Volkskunst, Kunstgewerbe und Kultur umfasst und fiel mir im Jahre 1939 die Aufgabe zu, das ehem. Jüdische Gemeindemuseum zu schützen und es dann an das Kunstgewerbemuseum zu überführen, woselbst es sich nunmehr auch befindet. -

Endesgefertiger erlaubt sich auf Grund des Beweismaterials, um weiterhin zu arbeiten, ruhig und bescheiden samt Familie leben zu können, das ihm die Epochen zu stellen, bei den vorgesehenen Reorganisationsarbeiten der hiesigen Museen - wenn auch ev. nur vorübergehend - irgendwie beschäftigt zu werden.

Ich zeichne

hochachtungsvoll

Maximilian Goldstein

Lemberg, am 2. Oktober 1941.

Bittsteller:

Maximilian Goldstein,

Lemberg, Nowy Światgasse Nr. 15.

Tür 6.

- ✓ Документи з історії створення, діяльності та формування колекції Єврейського музею у Львові – яскравий приклад розпорошеності документів та ще й по установах різного профілю, що ускладнює пошуково-дослідницьку роботу.
- ✓ Значна частина збережених документів відображають ключові періоди і сюжети історії Єврейського музею у Львові, мають виняткову наукову, історичну, культурну і меморіальну цінність.
- ✓ Документам характерна різноманітність видів, типів та жанрів, а також багатомовність (польська, німецька, їдиш, іврит).
- ✓ Документи спонукають до порівняльного аналізу культурно-мистецьких процесів, які відбувалися паралельно в українській, вірменській польській і єврейській громадах Львова і підтверджують хрестоматійне визначення Львова як мультикультурного міста у міжвоєнну добу.
- ✓ Документи «відкривають» нові теми та визначають перспективи подальших досліджень культурно-мистецького життя єврейської громади Львова в контексті загальноєвропейських тенденцій ХІХ – першої пол. ХХ ст.